

GUIA DE LLENGUATGE INCLUSIU PER APLICAR A L'ESPLAI PUBILLA CASES CAN VIDALET

*“Tingues cura dels teus pensaments, perquè es convertiran en paraules. **Tingues cura de les teves paraules, perquè es convertiran en els teus actes.** Tingues cura dels teus actes, perquè es convertiran en els teus hàbits. Tingues cura dels teus hàbits, perquè es convertiran en el teu destí” Gandhi.*

Introducció

La manera en la qual ens comuniquem afecta a com pensem i a com ens sentim. Modificar les paraules que fem servir té més impacte del que podem imaginar. El llenguatge, per tant, no és neutral, sinó que és un reflex de la societat que el fa servir, i alhora influeix en els nostres comportaments i ens dona una determinada perspectiva.

Al mateix temps, el llenguatge organitza i estructura la nostra manera de pensar i ens fa adquirir certes creences, prejudicis i valors. A través d'ell, comuniquem aspectes de la realitat i dels comportaments socials.

En aquest sentit, és fonamental que les expressions siguin adients i considerades, i que es tingui en compte la importància de la comunicació en la transmissió de sentiments, coneixements, estats d'ànim... Per això, cal trobar l'equilibri en els termes que fem servir per manifestar-nos.

Un dels principals drets de la ciutadania és la consideració de tota persona com a lliure i igual, a la qual s'ha d'atorgar un tractament digne i just. Eliminar el sexisme no radica només en modificar l'ús del llenguatge, sinó que s'hauran de dur a terme les accions adients per transformar les desigualtats en equitat.

Per què una guia de llenguatge inclusiu?

Vivim en un món en el qual les característiques atribuïdes “per defecte” a dones i homes estan molt arrelades i, a més, partim d’una societat tradicionalment patriarcal que considera el que és masculí com a universal i per sobre de la resta de gèneres, fet que fomenta la desigualtat.

Si volem aconseguir la equitat entre les persones d’una manera efectiva, cal incorporar al propi llenguatge que emprem la **perspectiva de gènere** per tal d’assegurar l’ús d’un llenguatge no sexista. Ja hem comentat abans que la manera de parlar i escriure determina el nostre pensament i, conseqüentment, guia les nostres actuacions i maneres d’afrontar la realitat social que ens envolta.

Així doncs, el llenguatge i les expressions emprades configuren la nostra societat. Per tant, hem de lluitar contra un llenguatge que pugui resultar despectiu o discriminatori. En aquest sentit, segons com utilitzem les paraules, podem tenir la capacitat de modificar la “realitat establerta” i construir un món més just i igualitari. El canvi és possible donat que el llenguatge és una construcció humana.

Si volem aconseguir una societat igualitària, respectuosa amb els drets i la dignitat de totes les persones, és necessari que les referències es facin amb un llenguatge adequat, que no discrimini les persones pel seu gènere. Les expressions que impliquen un tracte negatiu envers les dones; els estereotips desfavorables atribuïts a rols femenins i/o la discriminació a través de paraules o imatges s’hauran d’evitar activament.

Hem d’utilitzar conscientment un llenguatge inclusiu i no sexista, no ja com a un deure formal, sinó com a presa de consciència envers els valors socials d’igualtat i equilibri d’oportunitats entre dones i homes. Des de tots els àmbits s’ha d’assumir un paper actiu en el procés de canvi cap a una societat més igualitària i justa en el tractament de les ciutadanes i dels ciutadans.

Llenguatge inclusiu al lleure educatiu i al tercer sector

Quan les persones a les quals fem referència en un text tenen una identitat de gènere indeterminada, és convenient, sempre que sigui possible, fer servir fórmules sense marca de gènere.

A tal fi, el Lleure Educatiu hauria de fer servir expressions com: personal de l'esplai; *junta directiva*; *equip d'educació en el lleure*; *joventut*; *infància o voluntariat*... Hem de tenir presents també altres mots que poden ser útils per a casos diversos: *col·lectiu*; *col·lectivitat*; *comunitat*; *conjunt*; *equip*; *grup*; *professió*; *públic*...

En determinats supòsits també es poden substituir denominacions referides a persones per expressions. Per exemple, enlloc de parlar de col·laboradors o col·laboradores, dir "amb la col·laboració de"... Així com considerar que amb mots com ara *persona*, *part*, *personal*, *cos* o *equip*, i diferents complements, es poden formar expressions vàlides per a dones i homes.

L'ús de la paraula *persona*, amb un adjectiu o amb una frase subordinada que la qualifiquin, ens permet disposar d'un neutre ben habitual en la llengua comuna, que és tan útil que ja s'ha fixat en algunes expressions del llenguatge administratiu, com ara *la persona interessada*.

En **documents com ara els impresos**, en què hi ha espais per emplenar, recomanem encapçal·lar els epígrafs amb fórmules neutres. Per exemple:

Llenguatge inclusiu	Llenguatge no-inclusiu
Dades de la persona sol.licitant	Dades del sol.licitant
Nom i cognoms	Sr/Sra.
Domicili	Domiciliat/da a
Lloc de naixement	Nascut/da a
Títol de llicenciatura en	Llicenciat/da en
Signatura	Signatura del sol.licitant

Si s'ha de fer servir un nom invariable (noms que tenen una única forma per al masculí i per al femení), l'article serà sovint l'element diferenciador. Farem servir aleshores l'article femení quan ens referim a persones d'un gènere determinat. Per exemple: *la nova gerent/ el nou gerent*.

És aconsellable fer servir en les **comunicacions** mots genèrics, col·lectius o abstractes que es puguin referir indistintament a dones i homes.

Llenguatge inclusiu	Llenguatge no-inclusiu
Actualització de les quotes de les persones associades	Actualització de les quotes dels associats
Actualització de les quotes dels associats i associades	Actualització de les quotes dels associats
Associació de terrisaires Associació de professionals de la terrissa	Associació de terrisers

Alguns exemples de models de **cartes, circulars, convocatòries o correus electrònics** que es poden redactar serien els següents:

Llenguatge inclusiu	Llenguatge no-inclusiu
La Junta Directiva de l'Esplai, convoca una reunió el proper dimecres a les 10h per tractar....	El director de l'Esplai, convoca una reunió el proper dimecres a les 10h per tractar...
Benvolgut voluntari, benvolguda voluntària , comptem amb vosaltres per tal fer realitat l'activitat de foment de la sostenibilitat per aconseguir un futur millor....	Benvolgut voluntari , comptem amb tú per tal de fer realitat l'activitat de foment de la sostenibilitat per aconseguir un futur millor....
Es convoca a tothom a participar a la festa d'estiu de l'Entitat!	Es convoca a tots a participar a la festa d'estiu de l'Entitat!

Fulletons, tríptics, etc. es redactaran considerant tots dos gèneres per mitjà de termes neutres, col·lectius o desdoblament de gènere.

Recursos per a l'ús no sexista del llenguatge

El català com a llengua romànica té com a característica que els seus substantius, adjectius, articles i pronoms tenen gènere gramatical (masculí o femení).

El llenguatge en la seva essència no és sexista ni racista, però la manera en la qual fem servir les paraules sí que pot donar a entendre la prioritització de termes masculins, tant per la influència de la societat patriarcal com per l'ús simplificador de la llengua a través dels mateixos.

Com ja hem dit, l'ús sexista de la llengua reflecteix una determinada realitat cultural. Es tracta de modificar o fer un millor ús del llenguatge perquè aquest sigui inclusiu i no discrimini a ningú. En aquest sentit, hem de ser sensibles a la manera d'emprar les paraules i prendre consciència quant als termes que escollim per comunicar-nos.

A continuació, fem esment d'una sèrie de fórmules que no és convenient fer servir per les seves connotacions negatives o allunyades del valor d'igualtat en el qual s'han de basar les relacions interpersonals.

1. Fórmules androcèntriques:

Tradicionalment, el llenguatge fa servir fórmules androcèntriques, és a dir, termes i expressions que només atenen a l'existència dels subjectes masculins. Podem evitar-ho de la següent manera:

Ús androcèntric

Ús correcte

Els espanyols no estan contents amb l'actual sistema de pensions de jubilació

El sector de la població que arriba a l'edat de jubilació no està conforme amb la seva pensió

Amb la utilització del masculí com a genèric només queda representada una part de la societat, els homes prenen el protagonisme i les dones queden en un pla invisible o directament excloses.

És recomanable utilitzar sempre que sigui possible una **fórmula sense marca de gènere**, és a dir, termes neutres o col·lectius com ara *infància; adolescència; alumnat; membres; ciutadania; població; jovent o joventut; assemblea; veïnat; voluntariat...*

En cas que no existeixi terme neutre:

- Farem servir el **desdoblament de gènere** (com per exemple *les monitores i els monitors*). Es pot utilitzar la forma sencera o l'abreujada (*monitor/a*) fent ús de les barres . En aquest cas, s'evitarà la preferència en l'ordre de presentació (avantposar sense justificació gramatical el masculí davant el femení).

- També es pot fer servir una **paràfrasi** per evitar el masculí genèric. Per exemple, en comptes de *mestres* fer servir *el personal docent*.
- Es pot **evitar fer servir l'article** per no masculinitzar genèricament. Per exemple, en comptes de dir *avui es reuniran els professionals* substituir-ho per *avui es reuneixen professionals*.

2. Expressions i termes basats en estereotips

A la llengua no hi ha una simetria semàntica entre masculí i femení, ja que hi ha paraules que tenen diferent significat. Per exemple, utilitzem *peixater* com a persona que ven peix, mentre que *peixatera* té connotacions negatives i es fa servir com a sinònim de dona grollera.

En cap cas utilitzarem el terme *senyoreta*, ja que té una connotació sexista que posiciona la dona segons el seu estat civil. Per tant, cal emprar *senyora* com a tractament femení de respecte.

S'ha d'abandonar la consideració que alguns oficis, professions o càrrecs són exclusivament femenins o masculins; per tant, no mantinguem el prejudici que fa suposar que *la secretaria de direcció* sempre ha de ser una dona, o que solament una dona es pot encarregar de la neteja, o que sempre és un home qui fa les funcions de *conserge* o d'*electricista*. En oficis que socialment s'associen al sexe femení també farem servir una fórmula sense marca de gènere (per exemple *personal de la neteja*).

No s'utilitzarà el masculí "feminitzat" com per exemple: *La Júlia és metge* (hauria de ser *La Júlia és metgessa*) o *La Maria és advocat* (hauria de ser *La Maria és advocada*).

Evitem les frases basades en rols estereotipats:

Estereotip

Llenguatge inclusiu

Les mares han de tenir cura dels seus fills	Les famílies són les encarregades de vetllar per la seguretat i benestar dels infants al seu càrrec
És un home de bé	És una bona persona

3. Expressions i termes homòfobs i sexistes

Aquestes són tipus d'expressions a evitar per les seves connotacions despectives:

Expressions homòfobes o sexistes

Expressió proposada

Els gais i les lesbianes	Les persones LGTBI+
Plores com una nena	Crida i plora tant com vulguis
Això és una mariconada	Això és una ximpleria

D'altra banda, hem d'emprar conscientment un llenguatge inclusiu i que respecti a tothom:

No respectuós

Afirmació correcte

Hermafrodita	Persona intersexual
Canvi de sexe	Operacions d'afirmació de sexe
Un home, un vot	Una persona, un vot
Estàs de mal humor perquè tens la regla	Per què estàs de tan mal humor?
Calladeta estàs més guapa	No estic d'acord amb el que estàs dient
Tots els homes són iguals davant la llei	Totes les persones són iguals davant la llei
Mare soltera	Mare
Avis/àvies	Gent gran (poden o no tenir descendència)
Pares/mares	Famílies
Tens novio?	Tens parella?

4. Llenguatge gràfic sexista

L'ús d'imatges pot caure en les mateixes pràctiques discriminatòries i sexistes del llenguatge i convertir els homes en el punt de referència. És necessari que el tractament igualitari s'estengui a les imatges que acompanyen els textos, sigui quin sigui el seu format: publicacions, cartells, fulletons, pàgines web i publicitat en general.

Tampoc no podem caure ni en cosificacions ni en discriminacions en els mitjans de comunicació. Encara hi ha certa tendència a fer servir la figura femenina com a "atractiu" per cridar l'atenció, com per exemple a determinades fires o esdeveniments esportius. Igualment, hi ha models de referència que només fan servir figures masculines.

Estereotips de gènere

S'entén per estereotip un model de conducta determinat. En aquest sentit, els estereotips de gènere són una sèrie de característiques atribuïdes socialment a homes i dones només. Aquests patrons de conducta assignats provoquen desigualtats.

La Llei 17/2015 de 21 de juliol, d'Igualtat efectiva entre dones i homes defineix els estereotips de gènere com "imatges simplificades que atribueixen uns rols fixats sobre els comportaments pretesament correctes o normals de les persones en un context determinat en funció del sexe al qual pertanyen".

Aquesta "classificació" de gènere la trobem a diferents àmbits de la vida de les persones (individual, social, cultural, esportiu, laboral...) segons siguin homes o dones, i fomenta la existència de desigualtats socials i fins i tot pot traduir-se en violències.

Aquests models de "masculinitat" i "feminitat" tenen efectes en la percepció de les persones i condicionen les nostres actuacions i comportaments envers els altres. A la nostra cultura, sovint les persones són catalogades segons els seu sexe, atribuint una sèrie de competències només per aquest fet.

Per exemple, a l'àmbit de l'ocupació laboral, podem trobar els següents paràmetres estereotipats (Font- Institut Català de les Dones):

gencat Institut Català de les Dones			
Trets personals	Tasques de la llar	Ocupació	Aparença física
	Dones		Homes
	☐ Desenvolupen feines que tenen relació amb la infància, l'educació, la infermeria i les ciències socials		☐ Desenvolupen feines tècniques, científiques i tecnològiques
	☐ Desenvolupen feines de subordinades i inferiors		☐ Desenvolupen feines de responsabilitat, comandament i altament qualificades
	☐ El seu prestigi depèn dels homes		☐ Tenen èxit per si mateixos
	☐ Mestresses de casa		☐ Realitzen feines pesades
	☐ Es dediquen a la reproducció		☐ Es dediquen a la producció
	☐ Aconsellen sobre temes de la llar i la cura familiar		☐ Són experts i prescriptors en l'àmbit professional
	☐ Les dones obtenen un càrrec mitjançant la conquesta		☐ Els homes obtenen un càrrec per mèrits propis
	☐ Les dones que manen tenen molta mala llet		☐ Els homes tenen caràcter per manar

Eliminar aquests estereotips que condicionen inconscientment les nostres conductes i interrelacions serà fonamental per aconseguir una societat més lliure i equilibrada.

Des de la infància s'haurà de treballar per facilitar el trencament d'aquestes assignacions socials de tasques o papers social preestablerts per a dones i homes. En aquest sentit, les entitats de lleure poden fomentar una sèrie d'activitats per a conscienciar i treballar aquestes qüestions.

Entre aquestes activitats destaquem:

- Fomentar jocs cooperatius i joguines "neutres"
- Incloure la igualtat de dones i homes en els seus projectes de valors a promocionar
- Col·laborar amb infants i famílies per a evitar els comportaments sexistes.
- Fer sessions formatives per als membres de l'entitat.
- Conscienciar sobre el tracte igualitari i de respecte en totes les interrelacions.

Referències

Llibre d'Estil d'Esplais Catalans - <https://www.esplac.cat/livre-estil/>

Guia de Comunicació Inclusiva – Ajuntament de Barcelona .
<https://ajuntament.barcelona.cat/guia-comunicacio-inclusiva/>

Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona -
<https://www.uab.cat/doc/llenguatge>

Eina per a una comunicació no sexista de l'Observatori de les Dones -
<https://eina.observatoridelesdones.org/>

Secretaria de Política Lingüística-
https://llengua.gencat.cat/ca/direccio_general_politica_linguistica/

Guia Llenguatge Inclusiu – ICAB 2019 - <https://igualtat.icab.cat/8-de-gener-2019-donem-publicitat-a-la-guia-de-llenguatge-inclusiu/?lang=es>

Institut Català de les Dones - <https://dones.gencat.cat/ca/ambits/mitjans-comunicacio/recomanacions-publicitat-igualitaria/estereotips-de-gener-/>